

Jaarverslag 2011

Gender: de sleutel tot
burgerparticipatie en coproductie

INHOUDSTAFEL

De missie en visie van Flora in het jaar 2011 : naar een open kennisnetwerk voor sociale innovatie	3
1. Inleiding	3
2. Netwerken als bron van veerkracht	3
3. Concepten en indicatoren voor veerkracht.....	4
4. Methodieken voor emancipatie en participatie.....	5
5. Toegang tot wetenschap en technologie: voor wie?	6
6. Werken aan beleid	6
Positionering van Flora in 2011	8
1. Nieuwe statuten	8
2. Netwerking	8
De projecten van Flora in 2011.....	9
1. Coaching d'Insertion.....	9
2. Forum Insertion et Genre	10
3. Van Ik naar Wij Du Je au Nous	11
4. Leefwereld en culturele praktijken van eenoudergezinnen van vreemde origine in Brussel... ..	12
5. Methodologische vooronderzoeken naar familiaal geweld met kwetsbare groepen: partnerschap en methodologie	13
Flora verankert de gendervisie op arbeid	14
1. Vragen of initiatieven van derden	14
2. Vragen of initiatieven van partnerorganisaties 'op het terrein'	15
3. Publicaties en studiedagen van Flora	16
Flora als organisatie (Sociale balans)	17
1. Leden	17
2. Personeel.....	17
3. Financieel jaarverslag	18
Steun	19
Colofon	20

DE MISSIE EN VISIE VAN FLORA IN HET JAAR 2011: NAAR EEN OPEN KENNISNETWERK VOOR SOCIALE INNOVATIE

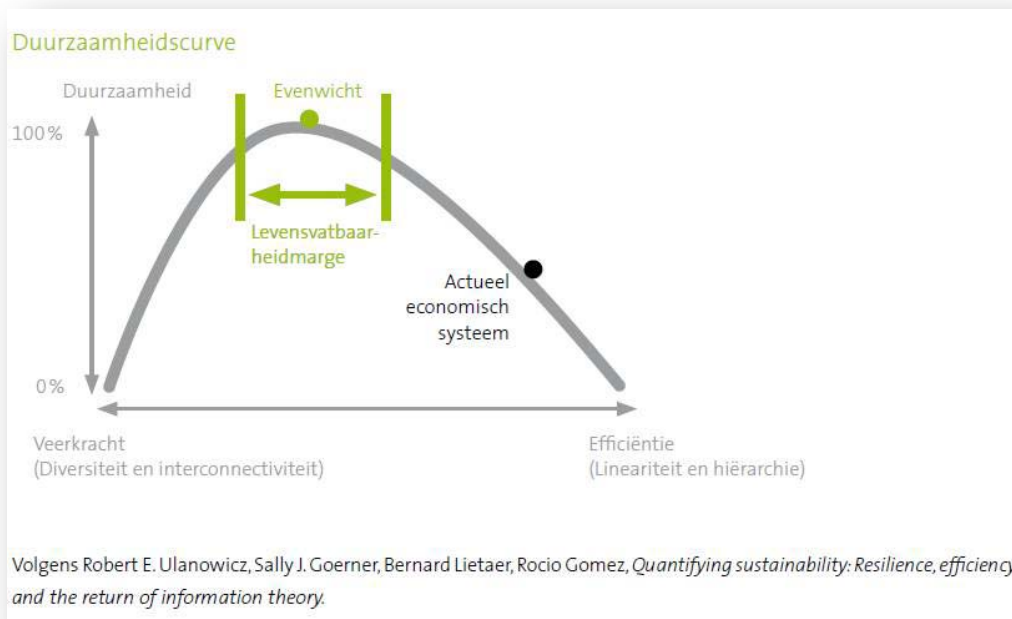
1. INLEIDING

In 2011 heeft Flora zich ontpopt tot een open netwerk dat samen met een zo breed mogelijke waaier aan andere actoren kennis ontwikkelt over hoe een meer egalitaire en solidaire samenleving vorm kan krijgen. In de voorbije 18 jaar had Flora als netwerk van vormings- en inschakelingsorganisaties (met steun van het ESF, FIM en IGVM) heel wat kaders en methodieken ontwikkeld die stilaan ook elders weerklank kregen. Tegelijk was al langer duidelijk dat Flora zijn visie en missie – ijveren voor een solidaire economie en een egalitaire samenleving – maar kan realiseren door de krachten te bundelen met zoveel mogelijk organisaties en individuen die, ook al zijn ze actief in andere sectoren of op andere terreinen, hetzelfde doel voor ogen hebben. Dagelijks zoeken organisaties op het terrein creatieve antwoorden op de complexe noden van wie met armoede en uitsluiting wordt geconfronteerd. Hun ervaringen leren dat daarvoor een meer holistische benadering nodig is dan de door het beleid opgelegde (en dus per definitie meer verkokerde) kaders toelaten. Door deze ‘wijsheid van het terrein’ te verzamelen, te systematiseren, zichtbaar te maken en uit te wisselen, wil Flora de maatschappelijke veerkracht die zo van onderuit ontstaat, versterken en verankeren.

2. NETWERKEN ALS BRON VAN VEERKRACHT

Armoede en uitsluiting zijn symptomen die aantonen dat het socio-economische systeem niet duurzaam functioneert. Competitie en concurrentie, efficiëntie en winststreven worden in de kapitalistische economie als hoogste waarden gezien. Solidariteit en verbondenheid (tussen burgers, maar ook met de planeet en toekomstige generaties) zijn dan ook naar de marges van het systeem verdreven. De sociale economie, die juist wel maatschappelijke doelen voorop stelt en daarvoor ook op publieke middelen beroep doet, wordt argwanend bekeken omdat ze de ‘concurrentie zou vervalsen’. Bedrijven die private winst nastreven en daarbij sociale of ecologische schade berokkenen, worden in de kapitalistische economie dan weer als ‘regulier’ bestempeld. De aanhoudende crisissen maken echter meer en meer duidelijk dat deze visie onhoudbaar is en dat zij aangevuld moet worden met andere waarden- en begrippenkaders. Alleen een economie die het evenwicht bewaakt tussen materieel eigenbelang aan de ene kant en solidariteit (met andere mensen of volkeren, toekomstige generaties en de natuur) aan de andere kant, is duurzaam.

Het goede nieuws is dat een duurzame benadering niet meer uitgevonden hoeft te worden, maar dat talloze organisaties – in de marges van het systeem – dag aan dag bewijzen dat een solidaire economie ook werkt. Waar het op aankomt, is die ‘kennis van het terrein’ te verzamelen, te versterken en te valoriseren. Er is dan ook geen ‘expertisecentrum’ nodig dat vanuit een abstracte analyse met een alternatief model op de proppen zou komen; wel is er nood aan een netwerk – of noem het een web – dat al die wijsheid ‘van het terrein’ tot een veerkrachtig weefsel verbindt. Dit web moet er – een beetje als een ‘smart grid’ – voor zorgen dat lokaal ontwikkelde oplossingsnel opgepikt kunnen worden en als bijdrage tot een veerkrachtig maatschappelijk weefsel erkend kunnen worden. Het (Franstalige) Flora ESF-project ‘Forum Insertion et Genre’ beoogt het creëren van een ruimte (een forum) waarin wordt samengewerkt aan een duurzame, genderbewuste visie op de inschakeling van kwetsbare groepen. Op diverse fora, studiedagen en colloquia droeg Flora in 2011 bij tot het maatschappelijk debat over gelijke kansen, solidariteit en veerkracht.

Figuur 1: Duurzaamheidscurve

3. CONCEPTEN EN INDICATOREN VOOR VEERKRACHT

Om een 'veerkrachtig web' te creëren, is werk op diverse vlakken tegelijk noodzakelijk. In eerste instantie komt het erop aan om andere begrippen- en waardeaders te formuleren. De dominante socio-economische logica stelt concurrentie tussen burgers en organisaties voorop. Als er mensen zijn die in die *ratrace* niet meekunnen, wordt dat dus als een probleem van die mensen beschouwd, en niet als een teken dat het systeem niet goed functioneert. Niet armoede wordt als het probleem gezien, maar de arme, de werkloze, de laaggeschoolde... Organisaties die met deze mensen werken, worden geacht hen productiever te maken, zodat ze op de arbeidsmarkt mee kunnen concurreren voor jobs. Kwalificaties en doorstroming naar de arbeidsmarkt zijn dan ook doorslaggevende waardenmeters geworden waaraan de organisaties worden beoordeeld. Dit leidt tot een paradox, omdat heel wat organisaties in de sociale economie zijn opgericht met als doel mensen op te vangen die door de arbeidsmarkt worden uitgesloten, terwijl ze tegelijk aan de hand van de regels van diezelfde arbeidsmarkt beoordeeld worden. Het zoeken naar meer pertinente kaders om het werk van de organisaties te beschrijven en te beoordelen, is dan ook een eerste uitdaging.

In hun dagelijkse werk met kansengroepen hanteren organisaties op het terrein vaak een ander referentiekader, dat vooral geïnspireerd is op hun idealisme, overtuiging en creativiteit. Ze voelen 'vanuit de buik' aan dat pertinente antwoorden voor armoede en uitsluiting heel wat complexer zijn dan het dominante discours doet uitschijnen. Een begrippenkader dat meer recht doet aan die terreinkennis is dan ook een eerste vereiste om de wijsheid van het terrein zichtbaar te maken en te bundelen. Het 'echte werk' van organisaties speelt in op meerdere dimensies van het menselijke bestaan, op meerdere rollen of vormen van arbeid die nodig zijn om zich als persoon te ontplooiën en een kwaliteitsvol leven te hebben. Het 5-TWIN model van arbeid dat Flora doorheen jaren van actieonderzoek met laaggeschoolde vrouwen ontwikkelde, brengt dan ook duidelijk de spanningsvelden in beeld waarmee organisaties en hun doelgroepen te maken hebben.

Ook de vraag hoe die complexe visie op arbeid kan worden vertaald naar indicatoren voor de inschakelingssector kreeg in 2011 onze aandacht.

Figuur 2 : 5-TWIN (5 types of work integration network)

4. METHODIEKEN VOOR EMANCIPATIE EN PARTICIPATIE

Het dominante economische denken legt eenzijdig de klemtoon op de autonomie, de kwalificaties en het concurrentievermogen van het individu (zelfarbeid) met het oog op materiële welvaart (productieve arbeid). Dit gaat ten koste van het maatschappelijk weefsel (sociale arbeid) en de noden van de toekomstige generaties (zorgarbeid), en is dus niet duurzaam. Een meer veerkrachtige visie op arbeid bewaakt dan ook het evenwicht tussen alle vormen van arbeid die nodig zijn voor individueel welzijn en voor het goed functioneren van een collectiviteit. Het 5-TWIN model maakt ook duidelijk dat die vormen van arbeid elkaar niet tegenwerken, maar dat ze samen kunnen opbloeien zolang het evenwicht niet verstoord wordt. Ook de sociale economie en de inschakelingsector werden tot nu toe overwegend gedacht vanuit het kader van de zogenaamd 'reguliere' arbeidsmarkt. Daardoor ontstaat het gevaar dat de *maatschappelijke* missie van de organisaties weer het onderspit delft tegenover de concurrentiologica. Flora heeft dan ook een aantal methodieken ontwikkeld die sociaal werkers op het terrein helpen om die valkuil te vermijden. Dat we daarbij hun terreinkennis en hun dagelijkse ervaringen met het doelpubliek als evenwaardige expertise in de kennisproductie betrekken, spreekt vanzelf.

Een eerste methodiek is **inschakelingscoaching (Coaching d'insertion** – een vormingsaanbod in het kader van een Franstalig ESF-project). Mensen die door de arbeidsmarkt worden uitgesloten, krijgen binnen de socioprofessionele inschakelingsector kansen om zich een plaats in de samenleving te verwerven. De heersende visie is echter dat de sector mensen in kansarmoede moet helpen zelf hun achterstand weg te werken. Daarbij speelt dus de (impliciete of expliciete) idee dat de uitsluiting aan de uitgesloten mensen zelf toe te schrijven is. Zo lijkt het alsof zij op één of andere manier tekort schieten en professionele hulp nodig hebben om 'geactiveerd te worden'. Het beeld ontstaat dat ze van sociaal werk *afhankelijk* zijn om 'productief' te worden. Bovendien maakt professionalisering van de sector dat er tussen de hulpverlener en de mensen in armoede een machtsongelijkheid kan ontstaan, en dat mensen die zich willen inschakelen, volledig van de hulpverlener afhankelijk lijken. Om die paradox te vermijden, is het voor de beroepskrachten van het grootste belang om de autonomie van de persoon te erkennen en zich niet als 'redder' maar louter als 'coach' op te stellen.

Een andere valkuil is dan weer dat in de inschakelingstrajecten de autonomie van het individu als enige of belangrijkste doel ziet. Er wordt dan vooral gewerkt aan persoonlijke vaardigheden, kennis, assertiviteit en attitudes (zelfarbeid), terwijl het collectieve aspect van participatie (sociale arbeid) uit het beeld verdwijnt. Ook dit versterkt het beeld dat als mensen niet participeren, dat uiteindelijk

‘aan henzelf te wijten is’. Geen wonder dus dat mensen dat idee overnemen, beginnen te geloven dat het aan henzelf ligt en het vertrouwen in hun eigen kunnen verliezen. Flora ontwikkelde dan ook de methodiek ‘**Van Ik naar Wij**’, waarin participatie via collectieve trajecten wordt verkend en versterkt. In 2011 werd deze methodiek vertaald in een vormingspakket. Tevens werd een online platform gecreëerd waarop ervaringen en goede praktijken kunnen worden uitgewisseld.

5. TOEGANG TOT WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE: VOOR WIE?

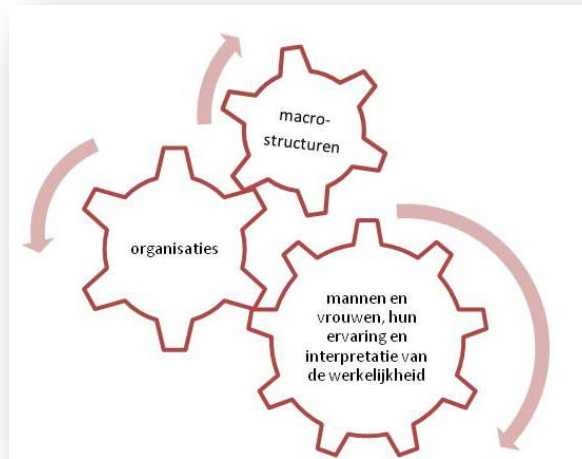
Voor de doelgroep is het internet – zoals informatie- en communicatietechnologieën in het algemeen – een belangrijk hulpmiddel voor participatie. Door de aandacht voor de technologische aspecten van ICT dreigt het sociale aspect ervan vaak over het hoofd gezien te worden. Zoals de vrouwen op de Vrouwenagora van 2010 duidelijk maakten, vormt het internet een ‘collectief goed’. Het is dan ook van het grootste belang om alle groepen in de samenleving toegang tot ICT te geven, ongeacht hun sekse, etnische herkomst, scholing enzovoort. Het thema ‘**gender en technologie**’ kreeg in 2011 de nodige aandacht. Flora droeg via diverse nationale en internationale studiedagen en publicaties bij tot de maatschappelijke discussie over dit thema.

Ook **wetenschappelijke kennis een collectief goed** waarvan de toegang niet tot een elite beperkt mag blijven. Maar al te vaak worden mensen in kansarmoede door diverse experts als *object* van onderzoek en studie benaderd. Niet te verwonderen dat beleidsaanbevelingen die uit dergelijke onderzoeken voortkomen, het ook vaak hebben over het opzetten of verbeteren van diensten ‘voor’ kwetsbare groepen. Dat de meest gemarginaliseerde groepen geen toegang tot de bestaande publieke diensten hebben, roept uiteraard vragen op. In opdracht van de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen Bruno De Lille deed Flora in 2011 een onderzoek naar de leefwereld en culturele praktijken van eenoudergezinnen van diverse origine in Brussel. Daarbij werden de alleenstaande ouders als mede-experts in het onderzoeksproces betrokken.

Een heel belangrijke bevinding was dat alleenstaande ouders niet alleen nood hebben aan publieke diensten zoals kinderopvang en huisvesting, maar dat ze veel praktische zowel als morele steun bij elkaar vinden. Burgers kunnen dus **coproductent van maatschappelijk welzijn** worden, mits de overheid deze capaciteit erkent, ondersteunt en valoriseert. Een zelfde bevinding kwam naar boven in een ander onderzoek dat Flora met de steun van Gelijke Kansen Brussel uitvoerde, met name naar de problematiek van partnergeweld in gezinnen van diverse origine. In andere culturen is het vaak de gemeenschap of de familie die oplossingen voor sociale problemen formuleert; een individueel hulpverleningsaanbod roept dan ook extra drempels op. Bij elkaar vinden de vrouwen die aan het risico van familiaal geweld blootstaan, veel meer kracht en steun om het probleem te benoemen en er iets aan te doen. De uitdaging voor het beleid bestaat er dan ook in dit ‘sociale kapitaal’ - dit vermogen van burgers om coproductent van preventie en hulpverlening te worden – te erkennen, te versterken en te valoriseren.

6. WERKEN AAN BELEID

Coproductie van maatschappelijke dienstverlening door burgers is niet hetzelfde als ‘alles aan het initiatief van de burger overlaten’. Wereldwijd trokken burgers in 2011 aan de alarmbel, kwamen op straat en bezetten pleinen om hun verontwaardiging te uiten, maar uiteraard creëer je geen alternatief door duizend mensen in een publieke ruimte bijeen te brengen. Dat soort initiatieven waarbij burgers zich rechtstreeks tot het beleid richten, zouden we micro-macro-participatie kunnen noemen. Wat de Flora-projecten in 2011 vooral duidelijk gemaakt hebben, is dat participatie maar duurzaam is als ze een triade van co-constructie in beweging zet. Tussen de individuele burger en de overheid zitten organisaties, verenigingen, buurtcomités of sociale economiebedrijven. Deze ‘civil society’ vormt een essentiële tussenschakel in het democratisch proces.

Figuur 3 : Triade van co-constructie.

Niet alle burgers hebben de assertiviteit en de mondigheid om hun ervaringen en hun interpretatie van hun situatie aan het beleid kenbaar te maken. Ze hebben nood aan een veilige omgeving, een context waarin ze bewust gemaakt worden van het belang en de relevantie van hun inbreng. Organisaties spelen dan ook een belangrijke rol in het versterken van de democratie: ze bieden mensen een sociale omgeving waarin ze hun mening en noden kenbaar kunnen maken. Organisaties kunnen bovendien zorgen dat ook (de belangen van) personen of groepen die het woord niet kunnen nemen, vertegenwoordigd zijn. Het kan gaan om toekomstige generaties, om landen in het Zuiden of om de natuur. Het mesoniveau is dus een onmisbare schakel in een duurzaam democratisch proces.

De projecten die Flora in 2011 uitvoerde, leverden heel wat inzichten op over hoe die tussenschakel functioneert, hoe de inbreng van kwetsbare burgers tot een coherent en samenhangend kennisgeheel kan worden veralgemeend. Dit 'triadisch' proces garandeert ook dat kwetsbare groepen met hun ervaringen en leefwerelden volwaardig kunnen meespelen in processen van kennisontwikkeling en van besluitvorming. Zo kan ervoor gezorgd worden dat kansengroepen niet louter 'object' van kennis en beleid blijven, maar zelf op wetenschappelijk en democratisch verantwoorde manier als coproductent van kennis en beleid kunnen fungeren. Dat veronderstelt echter niet alleen dat mensen uit kansengroepen de kans krijgen om - 'Van Ik naar Wij' - in een collectief traject te stappen. Van hun kant moeten ook de academische en politieke wereld leren hoe ze participatief kunnen werken. Kennis en beleid gaan tenslotte niet slechts 'over' het democratisch samenleven, maar belichamen zelf ook processen die al dan niet democratisch verlopen. In 2011 was Flora dan ook op diverse lokale, regionale, nationale en internationale fora aanwezig om deze visie op participatie en coproductie te verduidelijken en te verdedigen.

Het jaar 2011 was het Europees jaar van de Vrijwilliger. Het was ook het jaar van de 'indignados', de burgers die – vrijwillig, dat wel – lieten verstaan dat ze het niet langer eens zijn met het dominante model van arbeid. Dat model dient immers alleen de korte termijnwinst voor een steeds kleiner wordende groep particulieren, en gaat ten koste van menselijk welzijn, de sociale samenhang en de leefbaarheid van de planeet. Meer en meer mensen ontdekken dus wat kansarme vrouwen ons doorheen de jaren leerden: dat alleen het evenwicht tussen die vormen van arbeid tot een leefbare wereld leidt. In dit verslag leest u meer over de diverse acties waarmee Flora in 2011 aan de weg timmerde.

We danken langs deze weg al de partners die aan onze diverse projecten hebben meegewerkt. Dank ook aan de mensen die als bestuurder of als medewerkster tot de bereikte resultaten bijdroegen.

POSITIONERING VAN FLORA IN 2011

---

1. NIEUWE STATUTEN

De algemene vergadering van Flora keurde op haar jaarlijkse vergadering van 23 juni 2011 een naamsverandering en nieuwe statuten goed.

- ✓ De nieuwe naam van de organisatie is 'Flora'
- ✓ De baseline luidt: Expertisenetwerk in solidaire economie, gender en duurzaamheid, Réseau d'expertise en économie solidaire, genre et durabilité (de volgorde van de termen is van geen belang).
- ✓ De vereniging heeft als doel, met uitsluiting van alle winstoogmerken, partnerschappen te bevorderen op lokaal, regionaal, federaal, Europees en mondiaal niveau tussen actoren die zich richten op laaggeschoolde vrouwen en mannen en/of vrouwen en mannen met een laag inkomen, teneinde gezamenlijke acties op te zetten die bijdragen tot de gelijkheid tussen mannen en vrouwen en mee te werken aan de co-constructie van een duurzame samenleving vanuit het perspectief van gender mainstreaming, een solidaire economie en diversiteit.

2. NETWERKING

In 2011 sloten nieuwe leden aan bij vzw Flora

- ✓ Aksi (Wellen)
- ✓ Gaffi (Brussel)
- ✓ Collectif contre les Violences Familiales et l'Exclusion (Luik)
- ✓ IVCA (Antwerpen)
- ✓ Educar (Berchem)
- ✓ Credal (Louvain-la-Neuve)
- ✓ BIK (Kuurne)

De coördinatrice van Flora werd op voordracht van Mark Dubrulle en Bernard Lietaer uitgenodigd lid te worden van de Club of Rome – EU Chapter. Dit opent perspectieven voor nieuwe samenwerkingsverbanden.

Flora maakt deel uit van een partnerschap in het kader van de Wereldvrouwenmars op nationaal en Brussels niveau.

DE PROJECTEN VAN FLORA IN 2011

Doorheen diverse projecten van actie-onderzoek werkt Flora aan een coherent innovatief kader voor een meer duurzame en egalitaire samenleving vanuit de genderanalyse. De coherentie tussen de projecten kon worden versterkt dankzij een structurele subsidie die Flora van **2009** tot 2011 van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen ontving. In wat volgt geven we een korte beschrijving van het project en de partners met wie werd samengewerkt in 2011.

1. COACHING D'INSERTION

Project met steun van het Europees Sociaal Fonds (Agence ESF)

Projectverantwoordelijke: Marie-Rose Clinet

In het kader van dit project ontwikkelt Flora vormingen en supervisies in inschakelingscoaching. Dit project loopt alleen langs Franstalige kant.

La méthodologie du coaching d'insertion, dérivée de l'expérience acquise dans le projet pilote Jobcoaching, est maintenant bien ancrée dans les réalités et les besoins du secteur multiforme de l'insertion à Bruxelles et en Wallonie. Les formations proposées ont trouvé leur public tant pour les actions inter-organisations que pour les actions propres à une organisation. Deux nouvelles formations spécifiques de 4 journées chacune ont été développées: l'analyse transactionnelle au service de l'accompagnement de projets d'insertion et l'utilisation du groupe pour l'accompagnement individualisé d'un projet d'insertion.

Nos actions ont touché 101 personnes, dont certaines ont suivi plusieurs formations, ce qui représente 2.091 heures (contre 1.929 en 2010). Les participants provenaient

organismes d'insertion socioprofessionnelle	missions régionales et locales
entreprises de formation par le travail	CPAS
entreprises d'insertion	FOREM
organismes d'insertion travaillant spécifiquement avec des personnes handicapées	ADG (Service de l'emploi pour la Communauté germanophone)
Nous avons aussi accueilli des professionnels de la transition professionnelle d'organismes privés ayant répondu à des appels d'offre du FOREM, dont une entreprise d'intérim.	

En formation interne, le champ d'action du projet s'est élargi

- au secteur de l'enseignement via la formation de l'équipe d'accompagnateurs du CEFA de Bruxelles-Ville.
- L'équipe de jobcoachs de la MIRHO (Mission régionale du Hainaut occidental) a entamé une formation/supervision au jobcoaching qui se poursuivra en 2012.
- Au plan international, notons que deux accompagnateurs du CORIF (Lille) ont participé à une de nos formations et que la Fédération COORACE a confirmé son intérêt pour une formation au jobcoaching qui aura lieu en 2012 à Paris.

Flora a été invitée à présenter l'historique du jobcoaching en Belgique francophone dans le cadre de la matinée "Le jobcoaching, à quelle sauce?" organisée par SAW-B.

Het project wordt uitgevoerd dankzij de partnerschap met La Calestienne.

2. FORUM INSERTION ET GENRE

Project met de steun van het Europees Sociaal Fonds (Agence FSE)

Projectverantwoordelijke: Isabelle De Vriendt

Dit project loopt alleen langs Franstalige kant.

En 2011, les défis liés au projet Forum Insertion et Genre sont les suivants.

- ✓ Du Je au Nous (voir point 3)
- ✓ Développement d'une méthodologie de co-construction au niveau des associations, avec un souci d'implication dans la préparation des journées d'étude, leur déroulement (participation via témoignages) et leur suivi, à savoir le développement de pistes pour des solutions concrètes et durables.
- ✓ Suivi assuré de la recherche-action sur le vrai travail à travers une question concrète et pratique : Quel sens et quelle place pour les TIC dans nos associations ?
  - Mise en lien avec l'Agora des femmes de 2010 à propos des biens communs
  - Impact : Développement du projet e-citizenship, recherche-action qui vise à questionner une méthodologie participative qui intègre le développement numérique, pour un public en insertion.
- ✓ Elargissement de la question numérique au soutien à apporter aux associations
  - dans le développement qualitatif de leur travail avec les groupes quand les pouvoirs subsidiaires se basent essentiellement sur une évaluation quantitative de l'impact des formations sur les apprenants (sorties positives). Le défi : rendre visible et valoriser le travail des associations
  - dans la mise en réseau. Le défi : rapprocher les différents acteurs (associations, pouvoirs subsidiaires et politiques) et les engager dans une dynamique de co-construction

En 2012, le défi sera le développement d'une méthodologie de co-construction avec les politiques et d'outils concrets de soutien aux associations. Pour ce dernier volet, nous souhaitons utiliser la méthodologie Du Je au Nous en impliquant les publics dans la réflexion.

Partners in dit project in 2011:

Collectif des femmes	Lire et Écrire Bruxelles
AID-Brabant	ACFI-FIAS
Banlieues	COFTEN
Interface3	Crédal
COBEFF	FEBISP
Collectif des femmes	Déclic-Emploi
Fondation Travail Université	Interfédé

3. VAN IK NAAR WIJ | DU JE AU NOUS

*Tweetalig project met de steun van het Federaal Impulsfonds voor het migrantenbeleid en het Europees Sociaal Fonds - project Forum Insertion et Genre.
Projectverantwoordelijken: Sofie Giedts en Nathalie Soete*

Opleidingen

In het kader van dit project ontwikkelt Flora opleidingen voor begeleiders die op zoek zijn naar een gestructureerde aanpak om de betrokkenheid van de eigen groep te vergroten, de eigen groep te ondersteunen in het zich toe-eigenen van het begrip 'participatie', de eigen groep aan te zetten tot het zelf nemen van initiatief, groepen te leren samenwerken, interactie te stimuleren, meer zichtbaarheid te geven aan de eigen participatiepraktijk, enzv.

De opleiding Van Ik naar Wij is opgevat als een open proces met ruimte voor overleg en bijsturing. In die context ontmoette Flora in 2011 tal van werkers op het terrein uit diverse sectoren. Daaruit bleek dat de methodiek op diverse manieren participatie ondersteunt.

- ✓ Zelfs mensen die participatief werken, trappen vaak nog in de val om zaken uit handen van de doelgroep te nemen. Er is nood aan het 'opfrissen' van het concept participatie.
- ✓ De methodiek laat toe om participatie niet louter als een spontane, dagelijkse praktijk toe te passen, maar te expliciteren, zichtbaar te maken en te structureren. Zo wordt het voor het doelpubliek zichtbaar waar hun inbreng het verschil maakt en welk effect deze heeft.
- ✓ Het instrument uitwisseling mogelijk tussen mensen die vaak elk in hun hoek participatief bezig zijn. Dit vormt een erkenning van de geleverde inspanningen, versterkt het gevoel van solidariteit en geeft energie om samen de sociale 'strijd' voort te zetten.
- ✓ Flora wordt door de partners uitgedaagd om de methodiek te vertalen naar steeds andere contexten en sectoren, waar hij telkens een andere meerwaarde blijkt te hebben.
- ✓ De methodiek bewijst zijn veerkracht. De methodiek is zinvol voor groepen in een organisatie, maar kan op lokaal niveau ook een participatieve dynamiek creëren tussen organisaties, of met lokale besturen en burgers,...

Aan de open vormingen 'Du Je au Nous|Van Ik naar Wij' participeerden in 2011 medewerkers van meer dan 50 organisaties in de drie gewesten van het land. De vorming werd ook op maat gegeven voor 2 organisaties.

Website

6 februari 2011, Flora lanceerde de website www.van-ik-naar-wij.be. De webplek Van Ik naar Wij is complementair aan het vormingspakket en heeft 3 belangrijke doelen:

- ✓ Wereldwijd toegankelijk maken van het vormingspakket. Bezoekers van de site hebben gratis toegang tot alle onderdelen van het vormingspakket en kunnen hierop reageren.
- ✓ De methodiek is voortdurend in ontwikkeling. Elke groep die zich het traject eigen maakt, draagt nieuwe elementen aan. De webplek geeft begeleiders de mogelijkheid om hun eigen ervaringen en praktijkinstrumenten te posten, waardoor deze ervaringen niet verloren gaan.
- ✓ Creëren van een gesloten, virtuele gemeenschap waarin groepen die een Van Ik naar Wij-traject ontwikkelen via een eigen webpagina verhalen, beelden en geluiden m.b.t. het eigen project kunnen delen met anderen. Het geeft hen de mogelijkheid om op een laagdrempelige manier voorbij de grenzen van de eigen groep te kijken en te voelen dat ze deel uitmaken van een groter geheel.

De creatie van de website was ook de aanzet tot een reflectie over het gebruik van ICT in organisaties en met de doelgroep. Daaruit bleek de nood om bruggen te slaan tussen organisaties die gespecialiseerd zijn in ICT en andere.

Partners

Het Collectif des Femmes en la Voix des Femmes namen deel aan de intervisie over de ontwikkeling van participatieve trajecten binnen 'Du Je au Nous|Van Ik naar Wij'. Banlieues et Interface 3 namen deel aan het begeleidingscomité van het digitale platform.

4. DE LEEFWERELD EN CULTURELE PRAKTIJEN VAN EENOUDERGEZINNEN VAN VREEMDE ORIGINE IN BRUSSEL

Onderzoek in opdracht van de Brusselse Staatssecretaris voor Gelijke kansen Bruno De Lille.

Delen van het rapport konden worden vertaald dankzij een subsidie van het IGVM.

Projectverantwoordelijken: Morgane Layeux en Kaat Jans

Dit onderzoek moest toelaten een beter inzicht te krijgen in de leefwereld en maatschappelijke praktijken van eenoudergezinnen, en meer bepaald m.b.t. de familiale en maatschappelijke rolbepaling, vertaald naar maatschappelijke functies als werken, wonen, vrije tijd, financiële steun,...

De studie-opdracht omvat verschillende onderdelen:

1. het uitvoeren, uitschrijven en analyseren van 25 diepte-interviews (op basis van erkende sociologische methodieken) waarbij wordt gestreefd naar een zo breed mogelijke steekproef naar gender, socio-economische statuut, leeftijd en leeftijd van de kinderen en de relationele situatie van eenoudergezinnen effectief woonachtig in het Brussels Hoofdstedelijk gewest. De interviews beschrijven gedetailleerd de leefwereld en leefbeleving van deze eenoudergezinnen.
2. het uitvoeren van een aanvullende case-study om één van de interessante concrete maatschappelijke invalshoeken in de beschrijving van het eenouderschap uit te diepen en te concretiseren: de kinderopvang. De case-study bestaat uit een beperkte terreinstudie op één fysieke plek waar de eenoudergezinnen omgaan met de relatie kinderopvang - tewerkstelling. Deze case-study gebeurt bij één van de kinderopvanginitiatieven, erkend partner bij ACTIRIS.
3. het schrijven van een eindrapport met de algemene conclusie van beide studie-onderdelen, met mogelijke hypotheses die door verder complementair onderzoek zouden kunnen worden uitgediept en met concrete beleidsaanbevelingen.

De resultaten van dit onderzoek worden op 15 juni 2012 voorgesteld op een colloquium georganiseerd door de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen Bruno De Lille.

In het kader van dit project werkte Flora samen met volgende organisaties:

Caleidoscoop	La Voix des Femmes
Camelia Emancipatiehuis Brussel	MCAE Olina
Formosa asbl	Onder Ons vzw
Gaffi	Organisatie voor Cl andestiene Arbeidsmigranten - Or.C.A
Groep INTRO vzw Regio Brussel	Service de solidarité socialiste - SESO
Interface 3	Synergie Africaine
La Maison de Quartier d'Helmet	Université Catholique de Louvain - UCL
La Maison des Femmes de Schaerbeek	

5. METHODOLOGISCHE VOORONDERZOEKEN NAAR FAMILIAAL GEWELD MET KWETSBARE GROEPEN: PARTNERSCHAP EN METHODOLOGIE

*Project met de steun van het ministerie van Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Gelijke Kansen Brussel
Projectverantwoordelijken : Morgane Layeux en Kaat Jans*

Uit het onderzoek naar eenouderschap bleek dat het contacteren van kwetsbare groepen voor onderzoek en het bespreekbaar maken van thema's uit de persoonlijke levenssfeer niet vanzelfsprekend is, en quasi een vooronderzoek op zich vereist. Omdat uit het onderzoek naar eenoudergezinnen ook bleek dat vrouwen en mannen die met situaties van (potentieel) geweld worden geconfronteerd, niet altijd over de geschikte referentiekaders beschikken, heeft Flora dit project ontwikkeld. De belangrijkste bevinding is dat voor kwetsbare groepen een individuele hulpverlening in de bestaande diensten moeilijk toegankelijk is en dat het ontwikkelen van aangepaste partnerschappen en methodieken om de problematiek bespreekbaar te maken, dus aangewezen is.

In het kader van dit project werkte Flora samen met volgende organisaties:

CAW Archipel - Slachtofferhulp	La Voix des Femmes
Centre d'Intervention pour les Violences Intrafamiliales (CIVIF)	Magenta
Centre de prévention des Violences Conjugales et Familiales	Maison Mosaïque de Laeken (Vie Féminine)
Commune d'Ixelles – service égalité des chances	Open Deur
Coordination Bruxelloise en matière de violence entre partenaires et intrafamiliale	Plateforme communale de Lutte Contre les Violences entre Partenaires et Intrafamiliales de la Commune de Saint-Josse
Collectif contre les Violences Familiales et l'Exclusion (CVFE)	Polititionele slachtofferbejeging Schaarbeek
Fédération des Centres de Planning Familial (FPS)	Praxis
Garance	Talita
Kind en gezin	Urgence Saint-Pierre
Vie Féminine	

FLORA VERANKERT DE GENDERVISIE OP ARBEID

De acties van Flora inzake gender mainstreaming werden mogelijk gemaakt dankzij de structurele subsidie die we in 2011 kregen van het IGVM.

1. VRAGEN OF INITIATIEVEN VAN DERDEN

Flora brengt de expertise en kaders die het met zijn partners ontwikkelt in op diverse studiedagen, lezingen, colloquia of ronde tafels, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Een greep uit de activiteiten in 2011:

Op internationaal niveau

EC Citizens Agora « Crises and Poverty »	Brussel	27-28/01/11
International conference « Complementary Currencies »	Lyon	16-18/02/11
EESC-débat "Gender and Climate Change"	Brussel	08/03/11
ESF-Conference "Gendermainstreaming in the new funding period"	Brussel	26/05/11
EP Public Hearing "Women and Climate Change"	Brussel	11/10/2011
EIGE Conference "Good practices in Gender Mainstreaming"		28/11/2011
EDEN conférence "Learning and sustainability. The New Ecosystem of Innovation and knowledge": "Fostering sustainability of society and work of disadvantaged women by using e-learning"	Dublin	22/06/11
Club of Rome-EU Chapter – Aurelio Peccei Lectures	Brussel	Diverse data

Op nationaal niveau

Brussels Technisch Platform Eenoudergezinnen		Diverse data
Festival 'Armwoede/Pauvérité/Powerty'	Brussel	14/12/10-16/01/11
Colloquium 'De actualiteit van het feminisme'	Brussels Parlement	02/03/11)
Gastcollege 'Genderanalyse van arbeid als insteek voor sociale duurzaamheid'	Mechelen, Cimic	15/03/11
Vorming 'Armoedebestrijding en maatschappelijke veerkracht, de rol van onderwijs en onderzoek'	Gent, Arteveldehogeschool	18/03/11
Formation 'Le nerf de la guerre... des sexes? Rapport sociaux et argent', Module 'Féminisme et précarisation du revenu'	Brussel, Université des femmes	18/03/11
Séminaire de formation "Le nerf de la guerre... des sexes? Rapports sociaux et argent. Féminisme et précarisation du revenu"	Université des Femmes	18/03/2011
Expertseminarie over pensioenen	Brussel, Federaal Parlement	20/05/11
Overlegplatform complementaire munten	Brussel, IWT	Diverse data
Studiedag 'From Cyborgs to facebook. Technological dreams and feminist critiques'	Brussel, Sophia	21/10/11

Studiedag 'Op het kruispunt van individuele ontplooiing en maatschappelijke verandering	Brussel, Socius	13/12/11
Vlaamse Sociale Week	Blankenberge, ACW	17/11/11
Centre Régional d'Intégration Charleroi : formation 'genre et interculturalité'	Charleroi	
Bijdrage tot een reflectie op een progressieve toekomstvisie op de samenleving (sp.a, Kathleen Van Brempt)		
Commission Diversité, Égalité des chances et Pauvreté	Conseil économique et social de la Région de Bruxelles-Capitale	19/09 en 8/11/2011
Intervention au Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale, dans le cadre d'un Colloque sur l'actualité du féminisme: "Actualité du féminisme en Belgique"	Bruxelles	2/10/2011
Colloque "From cyborgs to Facebook. Technological dreams and feminist critiques": "Is unequal access to science and technology itself a scientific problem? The gender analysis of work as a framework for transition towards a more egalitarian paradigm"	Sophia	21/10/2011
Séminaire "L'agapé au coeur de l'économie de marché": "L'introduction du genre pour une société en équilibre"	FOCAP	09/12/2011
Flora a été invitée à présenter l'historique du jobcoaching en Belgique francophone dans le cadre de la matinée "Le jobcoaching, à quelle sauce?" organisée par SAW-B.	Charleroi	05/04/11

2. VRAGEN OF INITIATIEVEN VAN PARTNERORGANISATIES 'OP HET TERREIN'

Sinds Flora in 2011 een open expertisenetwerk geworden is, beschouwen we als 'partners' alle organisaties die rechtstreeks met mannen en vrouwen uit kwetsbare groepen werken. Via diverse vormen van samenwerking en co-constructie helpt Flora de organisaties om met een genderbril naar de eigen werking te kijken, terwijl daarbij ook Flora input krijgt over de hefboomen of drempels die op het terrein bestaan. Nieuwe knopen in het netwerk werden gelegd, bestaande werden versterkt of herschikt. Een greep uit de acties in 2011.

- ✓ Het 5-TWIN analysekader werd doorgewerkt met
  - de werknemers van IGO-W (Leuven, 20/05/11 en 01/06/11)
  - de werknemers van het BRICO-team (Brussel, 21/10/11)
- ✓ Met het Bricoteam werd ook een workshop rond pensioenen opgezet (10/11/11)
- ✓ Met het team van La Cobeff (Brussel) werd aan een politiek lastenboek gewerkt.
- ✓ Met de raad van bestuur van Maison Biloba Huis werden de strategische doelen uitgeklaard en werd voorbereidend werk gedaan voor het uitwerken van een charter.
- ✓ Soucieuses d'intégrer le genre dans le processus de réflexion et les pistes de résilience, plusieurs associations ont fait appel à Flora, opportunité pour affiner et diffuser les outils développés (GAFFI, COBEFF, ACRF).

3. PUBLICATIES EN STUDIEDAGEN VAN FLORA

Flora-studiedagen

- ✓ 23/01/11: Together we can – over burgerschap en participatie.
- ✓ 05/11/11: Le genre ça vous TIC? L'insertion numérique à la lumière du genre – over gender en de digitale kloof. COBEFF, Collectif des femmes, Fondation Travail Université, Interface3 en Lire et Écrire Bruxelles deelnamen aan de voorbereiding van de studiedag en brachten hun bijdrage.
- ✓ 23/06/11: De genderanalyse van arbeid als sleutel tot duurzaamheid (tevens Algemene Vergadering van Flora vzw).
- ✓ 24/10/11: Qualité et quantité : unies pour le meilleur et pour le pire ! Quelles politiques de valorisation du travail social? – over pertinente kwalitatieve indicatoren voor het werken met kansarme vrouwen en mannen. ACFI-FIAS, COFTEN, Collectif des Femmes, Crédal, FEBISP, Déclic-Emploi en Interfédé deelnamen aan de voorbereiding van de studiedag door een werkgroep.

Nieuwsbrief

- ✓ Vier nummers verschenen op 7 maart, 6 juni, 13 september en 12 december 2011.
- ✓ Aantal abonnees: 1750.
- ✓ aantal artikels: 71.

Externe publicaties

- ✓ Snick Anne (2011a) Le genre comme miroir de la durabilité. In: *Chronique féministe n° 107*, pp. 55-60.
- ✓ Snick, Anne (2011b). Participatie: van paradoxaal begrip naar veerkrachtige methodiek – In: *Kluwer Welzijnsmagazine 32 – 2011 (5)*, pp. 16-19.
- ✓ Snick, Anne (2011c). De inzet: naar een meer egalitair model van technologische ontwikkeling. In Marian Deblonde (red.) *Duizend bloemen en granaten. Over gender, wetenschap en technologie. Leuven, Acco, pp. 157-179.*
- ✓ Snick Anne, Dienstencheques, Lezersbrief in Knack, 9 februari 2011, in reactie op het artikel *De crash van de dienstencheques (26 januari 2011)* .
- ✓ Devriendt Isabelle, *Du Je au Nous : un outil pour tous au service de la participation citoyenne : deux enjeux pour la société, trois défis à relever*, extrait de *Les pauvres font de la politique : mérites et limites de la participation*, Brèves du bis, dossier, décembre 2011, n° 164-165.

FLORA ALS ORGANISATIE (SOCIALE BALANS)

---

1. LEDEN

In 2011 telt de vzw Flora 28 lidorganisaties en 5 individuele leden.

Brussel 7	Vlaanderen 9	Wallonië 14
COBEFF EVA vzw Interface3 Groep Intro Brussel OrCA Gaffi	Buurtservice Groep Intro Vlaams-Brabant MoClean STEBO AKSI Buurt Initiatieven Kurne Educar Leren Ondernemen IN-Z	Collectif des femmes Créasol Déclic Emploi Le Gerموir SOFFT Au Plus Net La Calestienne Collectif contre les violences Familiales Liège Espaces Ciney Forma Retravailler La Source Bouillon Credal Trav'Elles
Individuele leden	Marie-Rose Clinet Luc De Boever Julia Rottiers Anne Snick Katlijn Vanhorebeek	
Raad van bestuur	Martine Devos (Cobeff), Linda Streulens (EVA vzw), Lieven Monserez (Groep Intro Brussel vzw), Anne-Marie Peronne (Collectif des Femmes), Luc De Boever (individueel lid)	

De algemene vergadering van 23 juni 2011 heeft het mandaat van de bestuurders hernieuwd voor een periode van twee jaar.

2. PERSONEEL

Coördinatie: Anne Snick

Financieel verantwoordelijke: Héléne Lhoest

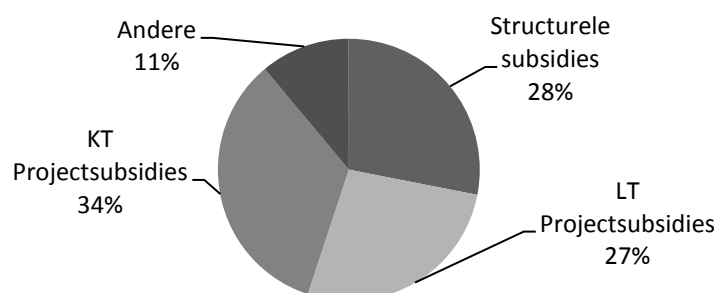
Administratief verantwoordelijke: Perpétue Nyamvura

Communicatieverantwoordelijke: Marianne Hiernaux

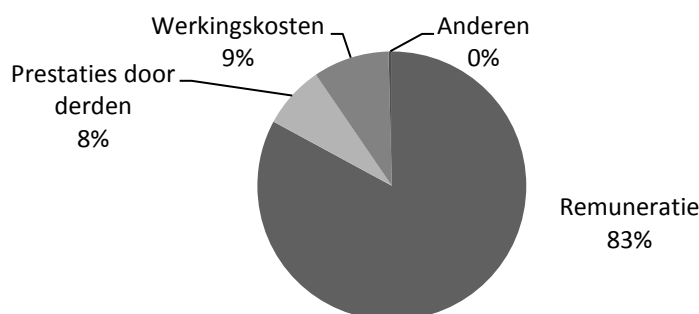
Projectverantwoordelijken: Isabelle De Vriendt, Sofie Giedts, Morgane Layeux, Kaat Jans, Nathalie Soete.

3. FINANCIËEL JAARVERSLAG

Overzicht van de opbrengsten

Figuur 4: Overzicht van de inkomsten.

Figuur 5 : Overzicht van de kosten.

Overzicht van de oorsprong van de inkomsten in 2010

Personeel	Brussels Hoofdstedelijk gewest/Région de Bruxelles-Capitale: Gesco	
	Fonds Sociale Maribel	
	SPF Emploi, Travail et Concertation Sociale/FOD Arbeid, Tewerkstelling en Sociaal Overleg: Convention de Premier Emploi	
	Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen : conventie	
	Wallonië : ACS (APE)	
Projecten	FSE – Communauté Française	Forum Insertion et Genre (FIG) Coaching d'insertion (CDI)
	Federaal Impulsfonds voor het Migrantenbeleid	'Van ik naar wij/Du je au nous' : methodiek 'Van ik naar wij/Du je au nous': disseminatie
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Eenoudergezinnen
		Intrafamiliale geweld
Producten	Institut pour l'Egalité des femmes et des hommes	Gender as transition naar een gedeeld genderkader
Uitrusting	Nationale Loterij & Socialware	Technologische uitrusting
Consulting	Maison Biloba Huis Schaarbeek	'Zorg in de buurt: van onschatbare waarde'.

STEUN

Flora heeft zijn projecten gerealiseerd met de steun van volgende instanties:

INFO@FLORAINFO.BE

+32 (0) 204 06 40

WEBSITE : WWW.FLORAINFO.BE

NEWSLETTER E-COULISSSES : WWW.FLORAINFO.BE/ABONEREN.HTML

STEUN FLORA OP FACEBOOK : WWW.FACEBOOK.COM/VZWFLORAASBL

Voor algemene vragen over dit jaarverslag kan je terecht bij Marianne Hiernaux,
Communicatieverantwoordelijke
+32 (0) 204 06 45
mariannehiernaux@florainfo.be

Voor vragen in verband met het financieel verslag kan je terecht bij H  l  ne Lhoest,
Financieel verantwoordelijke
+32 (0) 204 06 42
helenelhoest@florainfo.be

Dit verslag behandelt het kalenderjaar 2011. Het vorige verslag verscheen in juni 2011 en handelde over het kalenderjaar 2010.

Jaarverslagen worden jaarlijks gemaakt en gaan over het geheel van de activiteiten van Flora vzw. Dit verslag werd samengesteld door de coördinatrice met medewerking van het team, in opdracht van de raad van bestuur, en wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Flora vzw op 15 juni 2012.